Тихомир Нешић

РАЗГЛЕДНИЦЕ С ПОВРАТКА У РОДНИ КРАЈ

ВРЕЛО

Све је другачије, нарочито ти, само вода у родном крају исто тече, толико уједначено да не можеш а да не уочиш колико су твоји путеви замршенији од њених, колико је у њеном току било, од твога детињства до данас, мање бесциљности.

Под зеленотамном стеном вода снажно бије из подземне пећине, у вртлозима кључа, пени, баца капи као искре, које се под сунчаним зрацима распрскавају у разнобојне цветиће; вода на извору бучи као слављење рађања.

А кад крене низ узан пролаз, који је кривудаво усекла међу врбовим деблима, тече споро и тихо, благо се таласа и беласа као уснуло дете.

Онда јурне стрмином и, док јој вирови блистају као насмејане очи, скакуће с камена на камен, клизи низ корита, која је сама издубила, углачала и бигром обложила; и тада ти вода личи на славље живота, јер неодољиво подсећа на поигравање заљубљене девојке или испробавање снаге обесног младића.

Спустивши се на травнату ливаду, вода више не бучи, час шумори, час успављајуће жубори, млитаво се вуче под магличастим повесмима, која се дижу споро као да их неко чупа из густе траве, која је, што је даље од воде, све проређенија; старачки тромо се вода удаљава од врела, док се нечујно не ушуња међу воћке, на којима као да су се, не само трула кора, чак и коштице у плодовима уцрвљале; слику старости употпуњују седи облаци који се распадају на небу.

Вода се губи пре него што стигне до краја видокруга човека који седи крај њеног извора и чује непресушну снагу врела, осећа свежину бисерно чистих капи, али, док прати ток који од њега почиње, и сам као понорница пропада из првобитног осећања пријатности у питање: да ли је теже кад изгубиш све које си волео или кад нестану сви који су тебе волели?

Задовољство од освежавајућих успомена замени страх од моћи воде да, чак од његовог далеког детињства до блиске старости, остане тако мало измењена.

А и светло ослаби, али простор око водотока не тамни, већ као да се леди.

УСПЕХ

Ни падина на којој је полузапуштено гробље није сада, као док сам био дете, лако савладива. Једва дочекам да застанем у хладу дивље крушке, у шибљу које је заравнило гробове мојих предака. Мало преостале снаге у мени покрене помисао да ми недостаје још корак до места на којем би, да нисам напуштао родни крај, могао бити мој гроб.

И, коначно сам на свом гробу. Кад сам се искобељао, дуго сам дахтао од напора. Дубоко сам уздахнуо, удахнуо, али одахнуо сам тек кад сам се на неравно уздигнуће спустио и на бодљикавој трави се опружио као у најудобнијој постељи: пода мном је земља, ваљда зато што су је мрави уситнили, мекана, а нада мном сунце, мада га не видим и не греје ме, распростире небо као лагани покривач, на којем су облаци шаре које га чине толико блиским да не знам јесу ли се небеса преко мене прелила или сам ја потонуо до њиховог дна.

То ме упозорава да је мој успех половичан, јер да ми је, ох, још једном, као док сам био дете, да загризем најгњилију од дивљих крушака које нечујно падају у густо растиње које шумори око мене и изнад мене! Ех, бар да могу да удахнем мирисе нових плодова!

Али, не - осмехнем се први пут од повратка у родно место - не, то још нико није могао на свом гробу.

РЕЧИ ИЗ ВРЕМЕНА

Лековитост родног краја на крају потражиш у цкрви родног места.

На излизаном каменом прагу те заустави сећање како си као дете веровао да ћеш, успеш ли да га прескочиш, добити доказ да си одрастао. А пред олтаром те твоје године, кад обориш главу, толико

повију да посрнеш. Док се крстиш, готово заборавиш где си, јер те изненади колико ти старе иконе сада изгледају мале. Ни фреске на зидовима и ниском своду нису више тако застрашујуће чађаве.

Од свега што си некада желео и хтео а ниси смео, усуђујеш се само да расклопиш стару књигу, која, као да од твог детињства није померана, стоји међу положеним снопићима свећа на накривљеном сточићу.

Ужурбано мењаш наочаре, хладним прстима преврћеш искрзане листове, почињеш да читаш тек кад ти поглед, као да га разбистре, зауставе криви низови слова исписаних дуж ивице измрљане странице:

Кад наш Милије диже буну и Огарјани га сатераше у кулу, из које га изнесомо с девет ране од сечиво и једну од тане, одало је зло преко народ. Не могаше да га заустави ни месо, ни кост, ни крв људска. Смрт једе све што живи и диса. Ноћ од дан бегала, дан у ноћ, да се смири, а ноћ брго не прође.

Међу путеви земља најопасна. Само камен колкотолко поуздан. Невоља тешка, зло потешко.

Голема смутња.

Од исток ни запад не беше место где мртви не лежали. Горко лелекање.

У љуто време, не слуша ни земља, а не небо. Зима љута, лето опако. Снег дубок, суша тврда. Зинуше и грудве и звезде на човека. Небо се спуштило, а из њега капка не пада. Земља препуњена, а из њу ништа не израсте. Оста човек од човека да глође.

Дан не забели без мртви. Ноћ не замрчи без погибељи. Много кућа згасну. Живи изгубише све људско.

Не живемо него патимо.

У тмину нашу жарче тиња, опањ да сачува: јао, не научимо да твој пламен прво тебе спржи.

Ни ја што у моје дане све несреће моје очи видеше.

С товаром сазнања да ништа, најмање пролазност живота, од тебе не почиње, из цркве излазиш с осећањем да се, као да си у родном крају најзад нашао очекивано окрепљење, некако лакше усправљаш, бар онолико колико је за твоје године могуће.

Али и одлазећи корак ти је спор као и кад си се враћао у родни крај.